

Vedlegg 6

Eksempelavtaler for tilrettelegging og merking av turruter

Retten til fri ferdsel i utmark har lang tradisjon i Norge og er nedfelt i Friluftsløven. Denne retten har avgjørende betydning for friluftslivet.

Tilretteleggingen av et godt tursti- og skiløypetilbud er et viktig virkemiddel for et aktivt friluftsliv.

For merking og opparbeidelse av turstier og skiløyper, er man avhengig av vedkommende grunneiers samtykke. Grunneier- og friluftsansjoner har felles interesse i at tilretteleggingen av slike tilbud skjer på en måte som imøtekommer allmennhetens behov samtidig som grunneiers rettigheter og naturvern hensyn ivaretas.

For å bidra til dette, er det utarbeidet en egen eksempelavtale for tilrettelegging og merking av turstier og en egen eksempelavtale for tilrettelegging og merking av skiløyper. Disse avtaler regulerer forholdet mellom tilrettelegger og grunneier/rettighetshaver.

Partene anbefaler disse avtalene og at avtalene praktiseres med smidighet, i samarbeidets ånd og med gjensidig respekt for og forståelse for hverandres interesser.

Dersom foreninger ønsker tilskudd fra spillemidlene for å få finansiert nye tiltak, er det et krav at en avtale om bruk av trasé foreligger. Formuleringene i disse eksemplene er godkjent av Kulturdepartementet for bruk i en slik forbindelse, og Miljødirektoratet har godkjent avtalen for bruk i forbindelse med statlige friluftslivsmidler.

Avtalene er anbefalt av Den Norske Turistforening, Foreningen til Ski-Idrettens Fremme (Skiforeningen), Friluftsrådernes Landsforbund, Friluftslivets fellesorganisasjon, Norges Fjellstyresamband, Norges Bondelag, Norges Skogeierforbund, NORSKOG, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Statskog og Norsk Allmenningsforbund.

AVTALE OM TILRETTELEGGING OG MERKING AV TURSTIER

Oppdatert per mai 2013

Mellom _____ (grunneieren) som grunneier av eiendommen

_____ gnr. ____ bnr. ____ i _____ kommune

og _____ (tilretteleggeren)
(Alternativt mellom grunneierlag/utmarkslag eller tilsvarende og tilrettelegger.)

1. Avtalens omfang

Avtalen er primært beregnet brukt mellom grunneiere og frivillige organisasjoner, friluftsråd og kommuner ved tilrettelegging og merking av turstier til friluftsbuk i utmark.

Dersom stien berører innmark, avtales dette i punkt 11.

2. Definisjon

Med turstier menes her traseer for ferdsel til fots som er ryddet for vegetasjon, men uten, eller med liten, grad av opparbeidelse av grunnen. De er vanligvis merket, og bredden er minimum 0,5 m.

Den eller de stier som omfattes av avtalen, er markert med rød strek på vedlagte kart.

3. Rydding, merking og skilting.

Tilretteleggeren gis rett til og har ansvar for rydding, merking og skilting av turstier slik det framgår av vedlagte kart (jf pkt 2), samt vedlikehold av denne (jfr. pkt. 4). Dette skal skje på en slik måte at det ikke medfører skade på skog og omfatter normalt:

- Rydding av vegetasjon i traseen. Stien kan ryddes i inntil 2 m bredde mellom trestammene alt etter forholdene på stedet. Felling av trær krever særskilt samtykke fra grunneieren.
- Mindre tiltak i grunnen (fjerning av stein og stubber, enkle tiltak for å lede vannsig), samt utlegging av bru/klopp eller kavlelegging.
- Merking som kan bestå av maling på trær, varde eller stake/påle som er satt ned i bakken.
- Skilting og oppsett av informasjonstavler som kan settes opp der det er behov for slike. Plassering av tavler skal godkjennes av grunneier og mulig fellesbruk vurderes.

Rydding, merking og skilting skal skje i samsvar med Merkehandboka utgitt av Den Norske Turistforening, Friluftsrådernes Landsforbund og Innovasjon Norge, 2013.

Der stien krysser gjerder som er nødvendige for dyrehold, skal tilretteleggeren sørge for at det etableres grind eller gjerdeklyver.

4. Vedlikehold

Tilretteleggeren gis rett til og har ansvar for å vedlikeholde merkingen, stien og de innretninger som er anlagt som ledd i denne. Tilretteleggeren skal da følge samme regler som i pkt.3. Tilrettelegger har ansvar for rydding av søppel.

Tilrettelegger påtar seg ansvaret for et visst oppsyn med mer besøkte rasteplasser, særlig med hensyn til trefelling, kvistbryting, bålbrenning, forsøpling o.l. som kan skade grunneiers interesser eller naturgrunnet. Eventuelt grovt skadeverk skal meddeles grunneier umiddelbart for videre oppfølging

5. Skogsdrift og annen næringsutøvelse.

Grunneierens næringsutøvelse begrenses ikke av avtalen. Før igangsetting av arbeid som vil vanskeliggjøre bruk av stien, skal grunneier varsle tilrettelegger, som om nødvendig sørger for informasjon til brukerne. Om nødvendig blir partene enige om midlertidig omlegging av stien. Det vises for øvrig til Skogbruksloven og eventuell skogsertifisering for eiendommen.

6. Omlegging av stien

I avtaleperioden kan både grunneieren og tilretteleggeren kreve omlegging av stien når det er nødvendig av hensyn til grunneier eller friluftsbrukerne. Slik omlegging krever enighet mellom partene, men samtykke skal ikke kunne nektes uten saklig grunn.

7. Erstatning

Det ytes ikke erstatning til grunneieren for de tiltak avtalen omfatter. Der merking og tilrettelegging medfører dokumentert økonomisk tap for grunneieren, kan det ytes erstatning etter særskilt overenskomst, som skal framgå av punkt 11.

8. Varighet

Denne avtalen gjelder i 10 år og fornyes automatisk for 10 år ad gangen dersom ingen av partene har sagt den opp ett år før avtaletidens utløp.

9. Opphør

Ved opphør av avtalen plikter tilretteleggeren å fjerne anlegg, skilt og andre innretninger, med mindre annet avtales.

Samtidig forplikter tilretteleggeren seg til å avlyse eventuell tinglysing.

10. Tvister

Eventuelle tvister om forståelsen av denne avtalen skal avgjøres ihht Lov om tvistemål.

11. Spesielle forhold

_____, ____/____ 20__

_____
Grunneier

_____
For tilretteleggeren

Tinglysing

Dersom partene finner det formålstjenlig kan denne avtalen tinglyses som heftelse på eiendommen gnr.____, bnr.____ på tilretteleggerens bekostning.

_____, ____/____ 20__

_____
Grunneier

_____
For tilretteleggeren

Kontaktinformasjon grunneier (navn, adresse, tlf, e-post):

_____

Kontaktinformasjon tilrettelegger (navn, adresse, tlf, e-post):

Avtalen er anbefalt av Den Norske Turistforening, Friluftsrådernes Landsforbund, Friluftslivets fellesorganisasjon, Norges Fjellstyresamband, Norges Bondelag, Norges Skogeierforbund, Norskog, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Statskog og Norsk Allmenningsforbund, mai 2003, og oppdatert mai 2013.

Direktoratet for naturforvaltning og Kulturdepartementet har godkjent avtalen til bruk i forbindelse med søknad om statlige friluftslivsmidler og spill

AVTALE OM TILRETTELEGGING OG MERKING AV SKILØYPER MED INNTIL 4 METERS BREDDE

Oppdatert mai 2013

Mellom _____ (grunneieren) som grunneier av eiendommen
_____ gnr. ____ bnr. ____ i _____ kommune
og _____ (tilretteleggeren)
(Alternativt mellom grunneierlag/utmarkslag eller tilsvarende og tilrettelegger.)

1. Avtalens omfang

Avtalen er primært beregnet brukt mellom grunneiere og frivillige organisasjoner, friluftsråd og kommuner ved tilrettelegging og merking av skiløyper til friluftsbruk i utmark. Dersom løypen går over innmark, kan det settes begrensninger for tynge løypepreparering pga fare for isbrann. Dette avtales eventuelt i pkt. 13.

2. Definisjon.

Med skiløyper etter denne avtalen menes:

Løyper klasse A:

Disse løypene er ikke beregnet for maskinell preparering, men kan kjøres igjennom med snøskuter. De kan ha en største ryddebredde mellom trestammene på 2 meter. Slik løype bør i minst mulig grad ha preg av å være bearbeidet trasé.

Disse løypene er merket med tynn, stiplet rød strek på kartet.

Løyper klasse B:

Disse løypene er beregnet for snøskuterpreparering, men kan leilighetsvis kjøres gjennom med prepareringsmaskin. De kan ha en største bredde mellom trestammene på 3 meter.

Disse løypene er merket med tynn, rød strek på kartet.

Løyper klasse C:

Dette er hovedløyper, beregnet for prepareringsmaskin. De kan ha en største ryddebredde mellom trestammene på 4 meter. Etter avtale med grunneier kan det utføres maskinell planering på mindre strekninger.

Disse løypene er merket med tykk, rød strek på kartet.

For alle løypeklasser gjelder at man etter avtale med grunneier kan sikre løypene tilstrekkelig snødekke gjennom oppkvisting eller fjerning av nærstående trær. Tilsvarende gjelder for nødvendig utvidelse i skarpe svinger eller svinger i bratt terreng.

Andre løyper:

For lysløyper, turrennløyper og andre bredere hovedløyper forutsettes inngått særskilt avtale. Avtalen er ikke beregnet for sesongmessig kvisting av skiløyper i fjellet.

3. Rydding, merking og skilting.

Tilretteleggeren gis rett til og har ansvar for rydding, merking og skilting av løyper, jf løypeklasse i pkt 2, samt vedlikehold av disse (jfr. pkt. 5). Dette skal skje på en slik måte at det ikke medfører skade på skog og omfatter normalt:

* Rydding av vegetasjon i traseen, jf avtalt løypeklasse. Felling av trær krever særskilt samtykke fra grunneieren.

* Mindre tiltak i grunnen (fjerning av stein og stubber, enkle tiltak for å lede vannsig), samt utlegging av bru/klopp eller kavlelegging.

- * Merking som kan bestå av maling på trær, eller på stake/påle som er satt ned i bakken.
- * Skilting og oppsett av informasjonstavler som kan settes opp der det er behov for slike. Plassering av tavler skal godkjennes av grunneier og mulig fellesbruk vurderes.

Rydding, merking og skilting skal skje i samsvar med Merkehandboka utgitt av Den Norske Turistforening, Friluftsrådernes Landsforbund og Innovasjon Norge, 2013.

4. Preparering

Maskinell preparering kan skje på grunnlag av avtalt/foreliggende løypekart. Eventuelle avvik må klareres med grunneier før iverksettelse. Det skal utvises særlig hensyn til plantefelt og ungskog.

5. Vedlikehold, nyanlegg og omlegginger.

Alt slikt arbeid utføres og bekostes normalt av tilrettelegger. Der det ligger til rette for det skal en tilstrebe løsninger som begge parter kan ha nytte av. I slike tilfeller avtales nærmere om deling av arbeid og kostnader. Arbeidet skal utføres på en måte som gir minst mulig skade på trær eller redusert skogproduksjon. Nyttbart virke felles, kvistes, kappes og behandles etter grunneiers anvisning. Nødvendig virke til kløpper søkes utvist vederlagsfritt av grunneier. Drenering og planering i løypetraseen kan foretas etter særskilt avtale. Grunder, kløpper og gjerder som må fjernes skal settes opp igjen etter endt skisesong.

Forslag til nyanlegg og omlegginger av eldre løypetraseer skal forelegges og godkjennes av den enkelte grunneier. I slike tilfeller skal en tilstrebe løsninger som både kan gagne friluftslivet og skogbruket. Det anbefales at andre friluft- og naturvernorganisasjoner gis anledning til å uttale seg til nyanlegg og omlegginger. Disse bør inviteres til befarings dersom prosjektene kan være kontroversielle. Kommunen skal kontaktes hvis terrengarbeidene er av et omfang som kan utløse søknadskrav etter Plan- og bygningsloven.

6. Skogsdrift og annen næringsutøvelse.

Grunneiers næringsutøvelse begrenses ikke av avtalen. Før igangsetting av arbeid som vil vanskeliggjøre bruk av skiløypa, skal grunneier varsle tilrettelegger, og i samarbeid med denne sørge for informasjon til brukerne. Om nødvendig blir partene enige om midlertidig omlegging av løypa. Det vises for øvrig til Skogbruksloven og eventuell skogsertifisering for eiendommen.

7. Oppsyn, rasteplasser m.v.

Tilrettelegger påtar seg ansvaret for et visst oppsyn med mer besøkte rasteplasser, særlig med hensyn til trefellinger, kvistbryting, bålbrenning, forsøpling o.l. som kan skade grunneiers interesser eller naturgrunnlaget. Eventuelt grovt skadeverk skal meddeles grunneier umiddelbart for videre oppfølging.

8. Omlegging av skiløype i avtaleperioden.

I avtaleperioden kan både grunneieren og tilretteleggeren kreve omlegging av løypa når det er nødvendig av hensyn til grunneier eller friluftsbukerne. Slik omlegging krever enighet mellom partene, men samtykke skal ikke kunne nektes uten saklig grunn.

9. Erstatning

Bruk av skiløype i henhold til Friluftslovens bestemmelser og/eller merking av løyper gir ikke grunnlag for vederlag.

Det ytes ikke erstatning til grunneieren for de tiltak avtalen omfatter. Der merking og tilrettelegging medfører dokumentert økonomisk tap for grunneieren, kan det ytes

erstatning etter særskilt overenskomst, som skal framgå av punkt 13.

10. Varighet

Denne avtalen gjelder i 10 år og fornyes automatisk for 10 år ad gangen dersom ingen av partene har sagt den opp ett år før avtaletidens utløp.

11. Opphør

Ved opphør av avtalen plikter tilretteleggeren å fjerne anlegg, skilt og andre innretninger innen ett år, med mindre annet avtales. Samtidig forplikter tilretteleggeren seg til å avlyse eventuell tinglysing.

12. Tvister

Eventuelle tvister om forståelsen av denne avtalen skal avgjøres ihht Lov om tvistemål.

13. Spesielle forhold

_____, ____/____ 20__

_____
Grunneier

_____
For tilretteleggeren

Tinglysing

Dersom partene finner det formålstjenlig kan denne avtalen tinglyses som heftelse på eiendommen gnr._____, bnr._____ på tilretteleggerens bekostning.

_____, ____/____ 20__

_____
Grunneier

_____
For tilretteleggeren

Kontaktinformasjon grunneier (navn, adresse, tlf, e-post):

Kontaktinformasjon tilrettelegger (navn, adresse, tlf, e-post):

Avtalen er anbefalt av Den Norske Turistforening, Foreningen til Ski-Idrettens Fremme (Skiforeningen), Friluftsrådernes Landsforbund, Friluftslivets fellesorganisasjon, Norges Fjellstyresamband, Norges Bondelag, Norges Skogeierforbund, NORSKOG, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Statskog og Norsk Allmenningsforbund, april 2005 og oppdatert mai 2013. Direktoratet for naturforvaltning og Kulturdepartementet har godkjent avtalen til bruk i forbindelse med søknad om statlige friluftslivsmidler og spillemidler.